

УДК: 33.338

Шилкіна К.О.

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРУ

Херсонський національний технічний університет,

Херсон, Бериславське шосе 24, 73008

Shilkina K.O.

FEATURES OF THE LIFE CYCLE OF THE TOURISM CLUSTER

Kherson national technical University,

Kherson, Berislav highway 24, 73008

Анотація. В роботі розглянуто етапи життєвого циклу туристичних кластерів, створених штучним та еволюційним шляхом. Дана їх характеристика та описані особливості кожного із них. Звернено увагу на необхідність комплексного аналізу при проведенні підготовчого етапу під час створення штучного туристичного кластеру.

Ключові слова: життєвий цикл туристичного кластеру, штучний кластер, еволюційний кластер.

Abstract. The article deals with the stages of the life cycle of tourist clusters created artificially and evolutionary way. This describes their characteristics and features of each of them. Attention is paid to the need for a comprehensive analysis during the preparatory phase in the creation of artificial tourism cluster.

Key words: life cycle tourism cluster, artificial cluster evolutionary cluster.

Управління економічними процесами різних галузей господарства з кожним роком потребує все нових і нових підходів. Необхідність їх впровадження пояснюється швидкими темпами розвитку світового господарства, глобалізацією економіки та швидкими темпами появи конкурентів. Саме тому останнім часом все більше і більше приділяється уваги дослідженню світової практики функціонування кластерів, практично, у всіх

сферах діяльності. Управління підприємствами туристичного бізнесу на принципах кластеризації обіцяє не тільки позитивно вплинути на ефективність туристичних господарств, а й поліпшити інвестиційний клімат регіону в цілому. Не дивлячись на велику кількість переваг кластерного підходу в управлінні туристичними підприємствами [1], залишається велика кількість питань, що потребують ретельного розгляду. Одним із них є питання часу, який потрібно витратити на узгодження та налагодження роботи усіх учасників кластеру.

Необхідно визнати, що для кластерної стратегії притаманний значний часовий лаг у досягненні реальних результатів. Можна стверджувати, що успішні партнерські стосунками у кластері з'являться не менш ніж через 5-6 років після його створення, при умові ідеальності та незмінності факторів господарювання [2]. Причин тому чимало: необхідно створити атмосферу довіри між учасниками партнерства; налагодити комунікації для поширення між ними знань та інновацій; сформувані організаційний та економічний механізм взаємодії тощо. Саме тому ефективність від участі у кластері варто розглядати в контексті етапів життєвого циклу кластеру.

Життєвий цикл кластеру можна представити наступними етапами:

1. Народження кластеру, яке обумовлюється історичними етапами розвитку господарської діяльності. На основі природних, культурних та географічних особливостей місцевості формуються найбільш прийнятні та потенційно готові для розвитку даної території галузі. Зазначений етап може бути представлений десятиліттями, або навіть століттями. Зростання кількості фірм однієї галузі призводить до активізації господарської діяльності та переходу до наступного етапу розвитку [3].

2. Розвиток кластеру. Як тільки фірми починають активно з'являтися, відбувається процес агломерації. Поступово підприємства отримують переваги від такої зосередженості. Першими зовнішніми проявами такої роботи є налагодження партнерських відносин із певною групою постачальників,

зазвичай більш великими та масштабними фірмами, з якими кожне окреме підприємство самостійно не могло співпрацювати на взаємовигідних умовах.

3. Фаза зростання кластеру характеризується появою нових організацій, які обслуговують потреби галузевих підприємств. Це можуть бути науково-дослідницькі інститути, спеціалізовані навчальні заклади, бізнес-центри, консалтингові компанії тощо. Тобто поступово відбувається все більш глибока спеціалізація праці, де віддається перевага виконанню кожного із видів роботи спеціалістам своєї галузі, а кількість та різноманіття видів роботи тільки збільшується, що приваблює не тільки кваліфіковану робочу силу, а й сприяє виникненню нових видів діяльності.

Також у фазі зростання активізується робота місцевих організацій, як прибуткових, так і не прибуткових, спрямована на розвиток престижу кластеру та території в цілому. Тобто з'являються перші позитивні прояви синергетичного ефекту та починається поступова реалізація засад сталого розвитку. На даному етапі розуміється не просто збільшення кількості туристичних агент та операторів (хоча це також є частиною розвитку), а поява великої кількості господарств, що відносяться до сектору виробництва туристичних послуг [3].

4. Фаза життєвого циклу кластеру зрілість характеризується налагодженою роботою усіх учасників кластеру, досягненням стратегічних цілей кожним із них, підтримкою екологічних та соціальних стандартів ведення господарства, а також дотриманням власної, притаманної саме даній території, культури ведення бізнесу. Спостерігається налагодження неформальних взаємовідносин, що сприяють обміну технологіями та руйнуванню інформаційного бар'єру, що значно полегшує процес координування діяльності. Таким чином, зрілі регіональні туристичні кластери можуть мати сполучення спеціальних, диференційованих та локалізованих відносин між особами та організаціями, які координуються щоденною співпрацею або правилами, що найчастіше діють тільки за умови сусідства [2, 43с.].

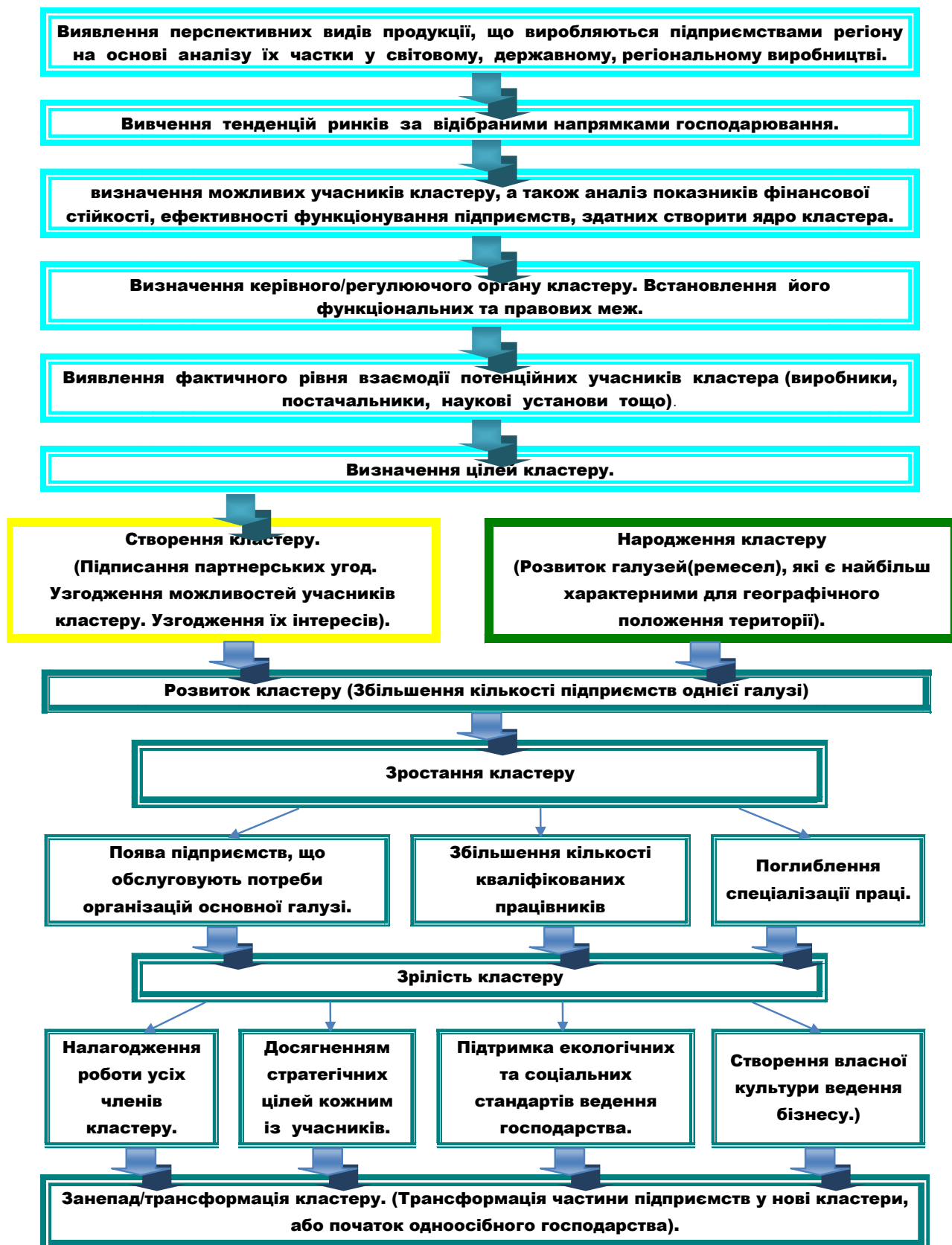

Рис. 1. Етапи життєвого циклу штучного та еволюційного кластерів

5. Фаза життєвого циклу кластеру занепад/трансформація. За нормальних умов розвитку кластер може десятиріччями бути успішним та створювати нові і

нові перспективи для своєї подальшої діяльності, не тільки розширюючи горизонти одного напрямку, а й попутно розвиваючи економіку регіону в цілому.

Закономірним етапом такої діяльності може стати трансформація частини підприємств у новий кластер, або навіть декілька кластерів. Це пов'язано із тим, що поступово відбувається зосередження технологічних, інституціональних, соціальних, або культурних аспектів у внутрішньо-орієнтованому напрямку. Таким чином, відбувається занепад кластеру як інтегрованої системи, але продовжується розвиток його учасників у складі нового утворення, або одноосібно, якщо підприємство стало настільки самостійним та незалежним, щоб вже навколо нього згруповувалися нові підприємства та організації.

Такими етапами життєвого циклу характеризується розвиток будь-якого туристичного кластеру, що утворився еволюційним шляхом (наявність спеціальних природних умов та атракторів розуміється як ключовий фактор успіху). У штучному утворенні існують додаткові підготовчі етапи, які визначають чи варто створювати той чи інший кластер, а також формують керівні органи кластеру [4]. Як видно з рис. 1, етапи розвитку, зростання, зрілості та занепаду характерні для обох видів кластеру, проте варто відзначити, що багато штучних кластерів у зв'язку із недостатньо повним, комплексним, або кваліфікаційним процесом реалізації підготовчих етапів опинялися на фазі занепаду так і не дійшовши до етапів зростання та зрілості. Зазвичай, не відбувалося узгодження цілей та можливостей учасників кластеру, через що вони припиняли свою спільну діяльність.

Слід брати до уваги, що на будь-якому із етапів розвитку кластеру, до його складу входять такі учасники, діяльність яких перебуває на різних етапах життєвого циклу. З часом спостерігається збільшення рівня спеціалізації та зростання монополії складових кластеру. Тобто учасники, залишені сам на сам, починають рухатися у тому напрямку, що для них є найпростішим. Таким чином, підтверджується той факт, що система є самоорганізованою [5].

Отже, туристичний кластер може розвиватися як еволюційним шляхом, так і штучним, що впливатиме на тривалість етапів та особливості проходження життєвого циклу кластеру, а також на ефективність функціонування його учасників.

Література:

1. Кифяк В.Ф. Формування рекреаційно-туристичного кластеру та його вплив на підвищення ефективності управління сферою рекреації і туризму/ Матеріали доповідей III науково-практичної конференції "Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою". – Бердянськ: АУІТ "АРІУ", – 2007. Електронний режим доступу: <http://infotour.in.ua/kyfjak2.htm>.
2. Лисиця Т. М. Розвиток інноваційних кластерів в умовах глобалізації економіки. – Створення та функціонування інноваційних кластерів. – Київ. – 2008р. – 35-48 с.
3. Посібник з кластерного розвитку. Україна: Послуги з підтримки МСП в пріоритетних регіонах. – Київ. – 2006 р.
4. Из каких этапов состоит процесс создания кластера? – [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.genon.ru/GetAnswer.aspx?qid=7bdcd348-0f0d-4099-8d19-6b95f1251b68>
5. Виклюк Я. І. Фрактальні властивості та динаміка росту атракторів методом «випадкового дощу» для моделювання соціально-економічних систем.- Математичні машини і системи, 2009, № 4. – 169-178с.

Науковий керівник: Зайцева О.І.

Стаття надіслана: 23.09.2014 р.

© Шилкіна К.О.